

INDUSTRIJSKO-GOSPODARSKI PREGLED

Uređuje: Dušan Ražem

Hrvatska je još (ne)poduzetnička zemlja

Hrvatska je u vrhu Europske unije po iskazanim poduzetničkim namjerama, ali je percepcija o prilikama ispod prosjeka Europske unije – 25 % odraslih stanovnika vidi priliku, ali je to nedovoljno da se Hrvatska “odlijepi” od začelja Europske unije, istaknula je voditeljica GEM-ovog tima za Hrvatsku, profesorica na osječkom Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera Slavica Singer na prošlotjednom predstavljanju rezultata najvećeg svjetskog istraživanja poduzetništva za proteklu godinu – *Global Entrepreneurship Monitor (GEM)*. Prema dobivenim rezultatima, u ovih 15 godina od kad se provodi istraživanje, Hrvatska još uvijek nije postala poduzetnička zemlja, a poduzetnici trpe nizak društveni status. U istraživanju GEM-a za 2016. godinu sudjelovalo je 66 zemalja, koje čine 70 % svjetskog stanovništva i 85 % svjetskog BDP-a. Istraživanje za Hrvatsku proveo je CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva u suradnji s istraživačkim timom Ekonomskog fakulteta u Osijeku.

“Za razliku od Hrvatske, jedna trećina odraslih stanovnika u EU-u vidi priliku. To govori o velikoj razlici u potencijalu koji određuje poduzetnički kapacitet zemlje jer, primjerice, u Švedskoj to iznosi čak 78 %”, istaknula je Slavica Singer te dodala kako u Hrvatskoj visoka razina izraženih namjera za poduzetničko djelovanje nije rezultat uočenih prilika, nego nužde kao što je gubitak posla.

U poduzetništvo iz nužde

Razlika u tom ekspertskom i emocionalnom potencijalu vidi se iz odnosa pokrenutih poslovnih pothvata zbog uočene prilike i iz nužde (tzv. motivacijski indeks). U Hrvatskoj je taj motivacijski indeks u 2016. godini bio 2,2, dok je prosjek za EU 5,3, a za Švedsku 19,6, odnosno u Švedskoj je bilo 19,6 puta više onih koji su svoj poslovni pothvat pokrenuli zbog uočene prilike u odnosu na one koji su to učinili iz nužde, a u Hrvatskoj samo 2,2 puta više.

Profesorica Singer je u Hrvatskoj izdvojila Liku i Banovinu, odnosno županije koje pokrivaju tu regiju, ističući kako je kod njih taj pokazatelj manji od jedan, a ostale regije ne dosežu ni dva, što je indikator da se više poslovnih pothvata pokrenulo zbog nužde nego zbog prilike.

Tek 46 % ispitanih smatra da uspješni poduzetnici imaju visok društveni status, po čemu je Hrvatska na posljednjem mjestu od 22 članice EU-a. Usporedbe radi, taj je postotak kod ispitanika u Finskoj ili Irskoj 84 %. Osvrćući se na činjenicu da se malo toga promijenilo u hrvatskoj poduzetničkoj klimi u 15 godina ovog istraživanja, glavni direktor Hrvatske udruge poslodavaca Davor Majetić istaknuo je kako poslodavci stalno upozoravaju na to da se malo toga mijenja na bolje. “Ako gledate i danas političku situaciju, opet se poslodavci prozivaju bez argumenata, optužuje ih se za svakakve stvari, a to stvara lošu klimu oko poslodavaca, ali općenito i oko poduzetništva u Hrvatskoj. Sve ono što mi želimo, a to su nova radna mjesta, kvalitetna radna mjesta, visoke plaće, povratak mladih ili zaustavljanje njihovog odlaska, mogu odraditi samo privatni poslodavci, to ne može odraditi država. Znači, od nas se očekuje da odradimo sve to, ali nas se u svemu tome onemogućava, zaustavlja i usporava”, ocijenio je Majetić koji smatra da je i sama klima oko poslodavaca negativna.

Nova tehnologija bez inovativnih proizvoda

Hrvatska i dalje ima malo rastućih poduzeća, odnosno onih koja primjenjujući najnoviju tehnologiju i inovativnost stvaraju nove proizvode. Iako trećina hrvatskih poduzeća primjenjuje najnoviju tehnologiju u svojem području, više od 70 % njih ima proizvode koji nisu novost na tržištu. “Konkurentnost se ne ostvaruje ulaganjem u tehnologiju, nego inovativnim proizvodima. Nedostatak novih proizvoda onemogućava Hrvatskoj da izađe s tržišta na kojima je velika konkurencija”, ocijenila je Slavica Singer.

Po poduzetničkoj aktivnosti zaposlenika Hrvatska je iznad prosjeka Europske unije, odnosno s 10,4 % dijeli drugo mjesto s Nizozemskom. Poduzetnička aktivnost događa se u okolini koja je u Hrvatskoj više ograničavajuća nego stimulirajuća. Prema ocjenama stručnjaka, a u istraživanju je anketirano njih 40, samo dvije komponente (raspoloživost i kvaliteta fizičke infrastrukture – telekomunikacijska, prometna i dinamika domaćeg tržišta) djeluju stimulirajuće na poduzetničku aktivnost. Posebno ograničavajuće komponente poduzetničkog ekosustava u Hrvatskoj su Vladine politike prema regulatornom okviru, prisutnost značajnih barijera ulaska na tržište, niska razina transfera istraživanja u poslovni sektor, kulturne i društvene norme (sustav vrijednosti) te nedostatan doprinos osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja izgradnji poduzetničkih kompetencija mladih. Slavica Singer istaknula je kako će Hrvatska ostati nepoduzetnička zemlja sve dok se ne ostvare usklađene i istodobne vladine politike na stvaranju poticajnog poduzetničkog ekosustava, ponajprije u eliminiranju administrativnih barijera, a obrazovne institucije ne pridonose izgradnji poduzetničkih kompetencija mladih.

Izvor: Ilijana Grgić, Privredni vjesnik, 2017.

Tekstilni otpad: problem ili prilika?

Kada se govori o recikliranju i ponovnoj uporabi u okoliš odbačenih a vrijednih sirovina, mnogi ponajprije pomisle na plastičnu ambalažu, metal, papir i staklo. No jedan od korisnih ostataka potrošačkog društva jest i otpadni tekstil. Dakle, iznošena odjeća i obuća, istrošeni ručnici, posteljina i madraci mogu imati više od jedne, u proizvodnji unaprijed im date uloge. Tako se neoštećeni otpadni tekstil može ponovno naći na policama *second hand shopova* ili, primjerice, u dobrotvornim udrugama. Ne manje važna činjenica jest i ta da se dio otpadnog tekstila može reciklirati i ponovno iskoristiti i kao sirovina u nekoliko industrija. Drugim riječima, otpadni tekstil može se upotrebljavati u proizvodnji materijala za izolaciju i zaštitu podnih obloga koji se rabe u građevinarstvu za povećanje energetske učinkovitosti. Osim toga, reciklirani tekstil rabi se u automobilskoj i industriji namještaja, poljoprivredi, higijeni...

U Hrvatskoj se godišnje proizvede oko 50 000 t otpadnog tekstila. Kada se ta brojka podijeli s brojem građana Hrvatske, dolazi se do podatka kako je proizvodnja otpadnog tekstila *per capita* nešto više od 10 kg. Zanimljivo je također istaknuti kako u Hrvatskoj 97 % otpadnog tekstila završi na odlagalištima, iako se njegovim recikliranjem mogu otvoriti stotine radnih mjesta u Hrvatskoj. U travnju je održan okrugli stol *Gospodarenjem otpadnim tekstilom do novih zelenih radnih mjesta*. Okrugli stol organizirala je Grupacija za gospodarenje otpadom u tekstilnoj i odjevnoj industriji pri HGK-u.

Nedostatak resursa, kako u Europskoj uniji tako i u Hrvatskoj, kao i problem zbrinjavanja otpada, dodatni su poticaj za uvođe-

nje kružnog gospodarstva koje stvara novo tržište, uz financijsku korist za sve njegove sudionike. "Kružno gospodarstvo leži na tri stupa. Prvi je korist za okoliš i to kroz smanjenje okolišnog otiska i smanjenje korištenja resursa. Drugi stup je ušteda kroz smanjenje korištenja prirodnih resursa i, naravno, manju ovisnost o uvozu iz neeuropskih zemalja. Treće je kreiranje novog tržišta, stvaranje ekonomskih koristi kroz kreiranje novih radnih mjesta i stvaranje nove vrijednosti", napomenula je Gordana Pehneć Pavlović dodajući kako je koncept kružnog gospodarstva iznimno složen i, unatoč jednoj definiciji, ima različito značenje i utjecaj na industrijske sektore i ekonomske segmente.

Važna je suradnja

Anđelko Švaljek, direktor Regeneracije, zabočke tvrtke koja je započela s prikupljanjem tekstilnog otpada prije više od 60 godina te voditelj Grupacije za gospodarenje otpadom u tekstilnoj i odjevnoj industriji pri HGK-u, smatra kako je otpad vrlo aktualna tema, posebice za tvrtke koje se bave tom djelatnošću. "A za nas je tekstilni otpad problem, izazov, poteškoća, ali i velika prilika", kazao je odajući kako se tekstilna industrija promatra i u kontekstu problematične i neperspektivne. "Tekstilna industrija u Hrvatskoj dio je globalnih procesa i dijeli vrlo sličnu sudbinu s europskom tekstilnom industrijom", naglasio je Švaljek. Posebice je zanimljivo da je u Regeneraciji tijekom 2016. reciklirano 6000 t tekstilnog otpada. "Ove godine ćemo se približiti 10 000 t", kazao je on dodajući kako je prostor za reciklažom 50 000 t, koliko se tekstilnog otpada godišnje proizvede u Hrvatskoj, iznimno velik.

Stoga se osnivanjem i radom Grupacije želi ponajprije uspostaviti kvalitetna komunikacija među svim dionicima tog sustava iz realnog, javnog ili znanstvenog sektora. "Pitanje zbrinjavanja otpada i dijela tekstilnog otpada nadilazi pojedinačne mogućnosti bilo kojeg dionika u tom sustavu. Važna je suradnja, pristup i uključivanje. Smatram kako u tome imamo ogroman prostor za napredak", ocjenjuje Švaljek. Sanja Radović Josić iz Ministarstva zaštite okoliša i energetike istaknula je kako je za značajnije odlaganje otpadnog tekstila važno izgraditi i reciklažna dvorišta. "Potkraj 2016. u Hrvatskoj su bila 84 reciklažna dvorišta", kazala je ona dodajući kako se njihova izgradnja sufinancira i sredstvima EU-a. Inače, 2015. je donesen Pravilnik o tekstilnom otpadu i obuci. Prema njemu prodavatelj je dužan, na vidljivom mjestu, u prodajnom prostoru ili neposrednoj blizini, osigurati spremnike za sakupljanje otpadnog tekstila i obuču. Ta odredba odnosi se na prodavatelje čije su prodajne površine tekstila i obuču veće od 400 četvornih metara.

Izvor: Privredni vjesnik, broj 3977

Ukapljeni naftni plin – prijelaz prema niskougličnom gospodarstvu

Prva stručna analiza autoplnskog tržišta Hrvatske koju je pomoću metoda SWOT i PEST izradio Centar za razvoj i kvalitetu Oskar, pokazala je kako Hrvatska, u odnosu na trenutačne proizvodne kapacitete Ine i potrebe hrvatskog tržišta, ima višak ukapljenog naftnog plina (UNP). Struka poručuje da se autoplin u Hrvatskoj nedovoljno rabi kao prijelazno rješenje s ugljičnog na niskouglični promet te da ga dosadašnje vlade nisu upotrebljavale kao jedan od instrumenata za ostvarivanje ciljeva Strategije Europa 2020.

Najteže će biti preuzeti odgovornost

Marko Bešker, direktor Oskara, ocijenio je kako je ciljeve Zajednice nemoguće operacionalizirati bez kvalitetnih studija. "U analizi utjecajnih faktora na ciljeve strategije razvoja autoplina u Hrvatskoj sudjelovale su 52 organizacije kroz četiri radionice na kojima se primijenila kombinacija pisanih intervjua, razgovora te rasprave. Bez konkretnih činjenica i podataka ne može se pravilno zaključivati, a analiza nas je dovela do saznanja o tome koji su utjecajni faktori bitni pri donošenju i provođenju strategije", rekao je Bešker ističući kako će najteže biti preuzeti odgovornost

i napraviti sav potreban posao da bi se strategija realizirala i da ne ostane samo mrtvo slovo na papiru. "Prvi cilj je osigurati društvenu klimu za sustavno poticanje pregradnje motornih vozila na plinski pogon jer smo siromašni i imamo stare automobile koji imaju vrlo negativan utjecaj na okoliš te troše puno goriva. Ako bi se stvorila ta pozitivna društvena klima, promijenila bi se socijalna karta korisnika i poboljšali bi se utjecaji na okoliš", ističe Bešker koji smatra da električni automobili neće tako brzo osvojiti tržište. "Plin bi stoga bio idealno prijelazno rješenje, dok elektroauti ne zažive u potpunosti. Drugi je cilj osigurati subvencioniranje pregradnje vozila na autoplin, a treći je subvencioniranje transporta plina na otoke jer smo turistička zemlja i moramo čuvati svoj okoliš i tamnije rijetko stanovništvo. Četvrta stavka je poticanje izgradnje infrastrukture za autoplin u područjima koja su time deficitarna, tu zasad dobro stojimo, ali zaslugom pojedinačnih interesa, ne strateškim djelovanjem", objasnio je Bešker osvrnuvši se na prednosti koje imamo kao tržište, a to su spremnost na angažman članova Zajednice pri HGK-u i podrška menadžmenta županijskih komora. Koristi koje bi donijela šira primjena UNP-a u automobilima su smanjenje emisije CO₂ i NO_x unutar utvrđenih granica do 2020., a još je važnije što imamo dovoljno raspoloživog plina iz domaćih zaliha. Ispitanici kao glavne prijetnje provođenju strategije vide nespornost Vlade da podrži ideju subvencioniranja, a boje se i slabog interesa tijela javne vlasti te neaktivnosti ministarstava.

Za desetak godina nećemo imati plina?

Profesorica Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta Dariju Karasalihović Sedlar zanimalo je koliko je uopće moguće povećanje domaćih kapaciteta UNP-a koje se predviđa analizom s obzirom na to da proizvodnja prirodnog plina iz kojeg se proizvodi UNP pada. Zlatko Galešić iz Ine objasnio je da bi se modernizacijom riječke rafinerije povećali kapaciteti za oko 2 % godišnje. "Nema bojazni da ćemo ostati bez UNP-a jer ga 80 % dolazi iz rafinerijske proizvodnje", kazao je. Što se tiče UNP-a, imamo odličnu poziciju da za najmanje novca dobijemo relativno najveću korist. Već imamo infrastrukturu koju lako i brzo možemo doraditi, pa relativno brzo implementirati i sve ostalo što je potrebno da bismo dosegli visoke godišnje stope rasta.

Profesor Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta Mirko Zelić ocijenio je poraznim da Hrvatska danas troši dvostruko više primarne energije nego što proizvodi. "Za desetak godina nećemo imati plina. Da se sad počne istraživati, treba nam šest do sedam godina kako bismo nešto našli. Prema tome u vrlo smo teškoj, reći ću kriznoj, situaciji koje mnogi nisu svjesni. Bit ćemo ovisni i do 90 % o uvozu, a graditi strategiju na tome je porazno za državu", poručio je Zelić, dok su ostali stručnjaci ipak smirivali situaciju ističući da nije sve baš tako crno.

URIJEDI ZNATI

- Ukapljeni naftni plin (UNP) koji ima međunarodnu trgovačku oznaku LPG (engl. *liquefied petroleum gas*) tekuća je bezbojna smjesa propana (C₃H₈) i butana (C₄H₁₀) u približnom odnosu 50 : 50 (odnos među plinovima je različit od države do države te hladnijeg ili toplijeg podneblja) i viših ugljikovodika.
- Pri atmosferskom tlaku i temperaturi oko 20 °C u plinovitom se stanju, a kad se tlak poveća, plin prelazi u tekuće stanje i pogodan je za skladištenje u čeličnom spremniku.
- Smjesi plina dodaje se još i odorant, odnosno specifičan miris koji upozorava na eventualno istjecanje plina u atmosferu.
- Globalno gledano, oko 70 % UNP-a dobiva se iz prirodnog plina, a oko 30 % nastaje kao nusprodukt prilikom rafiniranja nafte i naftnih derivata.
- Procjene govore da su raspoložive količine plina dovoljne još za otprilike 100 godina.

Izvor: Miro Soldić, Privredni vjesnik, broj 3978